

બાળકોની ધર્મ-શિક્ષા.

પ્રથમ ભાગ.

લેખક,

શ્રીપાદ દામોદર સાતવળેકર, ઐંધ્ર (સતાર).

પ્રકાશક,

સ્વાધ્યાય મંડળ માટે

બાપુલાલ કુબેરદાસ પટેલ, સાંતાક્રુઝ (મુંબઈ).

માતૃતિ ૨ છ.

કિંમત

પ્રત ૨૦૫૦

પ્રવૃત ૧૯૫૭.

૦-૧-૦.

સને ૧૯૨૩

૮૭૫૨

માતાપિતા તથા શિક્ષક પ્રત્યે નિવેદન:—

પંડિતશ્રી શ્રીપાદ દામોદર સાતવળેકરજીએ બાળકોની ધર્મ શિક્ષા માટે, તેમજ પુખ્ત વયના સ્ત્રી પુરૂષોના સ્વાધ્યાય માટે જુદી જુદી ગ્રંથમાળા હિંદી ભાષામાં કાઢેલી છે. જે પૈકી બાળકોની ધર્મ શિક્ષાના પ્રથમ ભાગનું આ ગુજરાતી ભાષાંતર છે, આ પુસ્તકમાં ૧૪ વાક્યો સંસ્કૃત ભાષામાં છે. એટલાં બાર મહિનામાં બીજા કે ત્રીજા ધોરણના બાળકોને અર્થ સાથે શીખવી મોઢે કરાવતાં તેમનાપર વધુ બોલે પડે તેમ નથી. કુમળી વયના બાળકો ઉપર જેવા સંસ્કાર પાડીએ તેવા સેહેજ પડી શકે છે, અને આવા સંસ્કારથી તેઓને ભવિષ્યમાં ઘણો લાભ થશે. આશા છે કે આમાં માતાપિતા તેમજ શિક્ષક વર્ગ ભવિષ્યની પ્રજાના સુધાર માટે અવશ્ય મદદ કરશે.

સાન્તાકૃષ્ણ.
આશ્વિન શુક્લ પક્ષ.
પ્રતિપદા.

પ્રકાશક.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૭૫૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૫૧૫૩૦૧૧ દાખાશિક્ષા

વિષય મૈ૩૫૩:૮૪૫૩:૫૨

બાળકોની ધર્મશિક્ષા.

પ્રથમ ભાગ.

લેખક,

શ્રીપાદ દામોદર સાતવળેકર, ઔંધ (સતારા).

પ્રકાશક,

સ્વાધ્યાય મંડળ માટે

બાપુલાલ કુબેરદાસ પટેલ, સાન્તાકુઝ (મુંબઈ).

આવૃત્તિ બીજી.

પ્રત ૨૦૦૦.

સંવત્ ૧૯૭૭ (કિંમત એક આનો.)

સને ૧૯૨૧.

શ્રીકૃષ્ણ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં રતીલાલ હરજીવન પટેલે છાપ્યું.

નં. ૯, અનંતવાડી, મુંબઈ.

ગ્રંથાલોક ૨
અમદાવાદ

ગંગુલી કૌપીરાઈ-સંગ્રહ
૬૪ ઉદ્દેશ.

મુદ્રણ: ૧૯૫૨ વર્ષ

વૈદિક ધર્મની જ્યોતિનો પ્રકાશ મનુષ્યોના
અંતઃકરણમાં બાલ્યવસ્થાથી થવાની ઘણી
જરૂર છે. જ્યાંસુધી બાળકોની પાઠવિધિમાં
વૈદિક ધર્મનો અભ્યાસ હોય નહિ ત્યાંસુધી
ઈચ્છેલું કાર્ય થઈ શકે નહિ. એ હેતુથી
બાળકોની ધર્મ-શિક્ષા માટે આ પુસ્તક બનાવ્યું
છે; આશા છે કે અધ્યાપક તથા માતાપિતા આ
ઉદ્દેશની સિદ્ધિમાં સહાયતા આપશે.

શ્રીપાદ દામોદર સાતવળેકર,

ચાંધ, (અલ્લા સતારા).

॥ ૐ ॥

બાળકોની ધર્મ-શિક્ષા.

પ્રથમ ભાગ.

—૦૦૦—

પાક ૧.

સત્યં વદ ॥ ૧ ॥

તૈત્તિરીય ૩. ૧૧૧

અર્થ—(સત્યં) સાચું (વદ) બોલ.

ભાવાર્થ.

હે બાળકો! તું હમેશાં સાચું બોલ. કોઈ વખત જૂઠું ન બોલીશ. સાચું બોલવાથી પ્રભુ રાજી રહે છે. સાચું બોલવાથી આપણી ચડતી થાય છે. સાચું બોલવાવાળા માણસ ઉપર બધા ભોકો વિશ્વાસ રાખે છે.

પાક ૨.

ધર્મે ચર ॥ ૨ ॥

તૈ. ડ. ૧૧૨

અર્થ-(ધર્મે) ધર્મનું (ચર) આચરણ કર.

ભાવાર્થ.

ધર્મના નિયમોનું પાલન કરો. કોઈ વખત
પણ અધર્મનું આચરણ કરશો મા. ધર્મથી
મનુષ્યની ચડતી થાય છે, અને અધર્મથી
મનુષ્યની પડતી થાય છે.

વૈદિક ધર્મ ઘણાજ શ્રેષ્ઠ ધર્મ છે. એજ
ધર્મથી માણસોનું કલ્યાણ થાય છે.

પાઠ ૩.

સ્વાધ્યાયાન્મા પ્રમદઃ ॥ ૩ ॥

તૈત્તિરીય ડ. ૧।૧૬

અર્થ—(સ્વ-અધ્યાયાત્) પોતાના પઠનપાઠનમાં
(મા પ્ર-મદઃ) આળસ ન કરો.

ભાવાર્થ.

સારાં પુસ્તકોનો અભ્યાસ કરવાથીજ
ઉન્નતિ થાય છે; માટે દરેકે પોતાનું વાંચન
ઉત્તમ પ્રકારનું કરવું જોઈએ.

જેઓ ભણુતા નથી તેમની અવસ્થા બહુજ
ખરાબ થાય છે; અને ભણે છે તેઓ વિદ્વાન
બનીને શ્રેષ્ઠ થાય છે. એટલા માટે સારા પ્રયત્ન
જરૂર વાંચવા જોઈએ.

પાઠ ૪.

भूत्यै न प्रमदितव्यम् ॥४॥

તૈ. ડ. ૧૧૯

અર્થ-(મૂત્યૈ) ઉન્નતિના કાર્યમાં (પ્ર-પ્રદિતવ્યં)
આળસ (ન) ન કરો.

ભાવાર્થ.

શરીર, મન, બુદ્ધિ અને આત્માની અંદર
બળ વધારવું જોઈએ. એજ સાચી ઉન્નતિ છે.
શરીરનું બળ કસરતથી વધે છે, મનનું બળ
અભ્યાસથી વધે છે, બુદ્ધિનું બળ જ્ઞાનથી
વધે છે, અને આત્માનું બળ સમ્યાકથી વધે
છે. જોડલા માટે એ સર્વ વધારી શોધી લેના.

પાઠ પં.

દેવપિતૃકાર્યાભ્યાં ન પ્રમદિતવ્યમ્॥

તૈ. ડ. ૧૧૬

અર્થ—(દેવ) વિદ્વાન અને (પિતૃ) માતૃપિતાના
(કાર્યાભ્યાં) કર્તવ્યોમાં (ન પ્રમદિતવ્યમ્) આળસ ન
કરો.

સાવાર્થ.

માતા, પિતા, ગુરુ અને બીજા શ્રેષ્ઠ
સંબંધનોની આજ્ઞાનું પાલન કરો. તેઓની
સેવા કરો. કદીપણ તેઓને દુઃખ ન
હો. તમારાં સારાં આચરણથી એમને
ખુશી રાખો, અને એમનું હિંમેશાં
સન્માન કરો.

પાઠ ૬.

માતૃ-દેવો ભવ । પિતૃ-દેવો ભવ ॥

તૈ. ડ. ૧।૧૯.

અર્થ—(માતૃ-દેવઃ) માતાની પૂજા કરવાવાળા
(ભવ) બનો. (પિતૃ-દેવઃ) પિતાની પૂજા કરવા-
વાળા (ભવ) બનો.

ભાવાર્થ.

માતા દેવી છે અને પિતા દેવ છે.
એમનું હંમેશાં સન્માન કરવું જોઈએ પોતાનાં
માતાપિતાનું કોઈ વખત અપમાન ન કરો.
હંમેશાં સવારમાં તેમજ સાંજે સૂતી વખતે
તેમને નમસ્કાર કરવાનું ભૂલતા નહીં.

પાઠ ૭.

આચાર્ય-દેવો ભવ । અતિથિ-દેવો ભવ ॥ ૭ ॥

તૈ. ૩. ૧૧૯

અર્થ—(આચાર્ય—દેવ:) ગુરૂને દેવ સમજો અને
(અતિથિ—દેવ:) અતિથિને દેવ સમજો.

ભાવાર્થ.

શિક્ષક, ગુરૂ તથા વિદ્વાન્ સંન્યાસી વગેરે
અતિથિ હંમેશાં પૂજવા લાયક છે. માટે એમનો
સત્કાર કરો. ગુરૂજીને હંમેશાં નમસ્કાર કરો.
ગુરૂજીના વિષયમાં કદીપણ ખોટો વિચાર
અથવા ખોટું ભાષણ કરો નહિ. વિદ્યાર્થીઓએ
હંમેશાં ગુરૂજીની તરફ માન રાખવું જોઈએ.

પાઠ ૮.

યાન્યનવદ્યાનિ કર્માણિ તાનિ
સેવિતવ્યાનિ । નો ઇતરાણિ ॥ ૮ ॥

તૈ. ડ. ૧૧૧૯

અર્થ—(યાનિ) જે (અનવદ્યાનિ) સારાં (કર્માણિ)
કર્મે છે (તાનિ) તેઓનુંજ (સેવિતવ્યાનિ) આચરણ
કરે. (ઇતરાણિ) બીજાં (નો) નહિ.

સાવાર્થ.

હંમેશાં સારાં કામ કરે. કોઈપણ વખત
ખરાબ કામ કરવું નહિ. સારાં કામ કરવાથીજ
શ્રેષ્ઠતા મળે છે. ખરાબ કામ કરવાથી સઘળા
લોકો નિંદા કરે છે. માટે સદાચારને કોઈ પણ
વખત ન છોડવો.

પાઠ ૯.

ઋતં વદિષ્યામિ ।
સત્ય વદિષ્યામિ ॥ ૧ ॥

તૈ ડ. ૧૧

અર્થ-(ઋતં) સરળ ઠીક (વદિષ્યામિ) બો-
લીશ. (સત્યં) સત્ય (વદિષ્યામિ) કહીશ.

ભાવાર્થ.

જેવું જાણતા હોઈએ તેવુંજ બરાબર
સરળતાપૂર્વક કહેવું જોઈએ. એમાં છળ
કપટ કરવું બ્યાજબી નથી.

સાચું બોલવાના નિયમનું ઉત્તમ રીતિથી
પાલન કરવું જોઈએ. ગમે તેટલી આપત્તિ
આવે તોપણ સત્યને છોડવું નહિ.

પાઠ ૧૦.

જિહ્વા મે મધુમત્તમા ।
 કર્ણભ્યાં ભૂરિ વિશ્રુવમ્ ॥ ૧૦ ॥

તૈ. ડ. ૨૧૪

અર્થ—(મે) મારી (જિહ્વા) જીભ (મધુમત્તમા)
 ઘણીજ મીઠી થાય. હું (કર્ણભ્યાં) મારા કાનોથી
 (ભૂરિ) સારી રીતે (વિશ્રુવં) સાંભળું.

ભાવાર્થ.

જીભ એટલે બોલીમાં, અથવા ભાષણમાં
 મીઠાપણું હોવું જોઈએ. કઠોર ભાષણ કરવું
 સાચું નહિ.

હંમેશાં કાને સારી વાતજ જવી જોઈએ.
 કઠીપણુ ખરાબ વાતો ન સાંભળવી.

પાઠ ૧૧.

ન વિમેતિ કદાચનેતિ ॥૧૧॥

તૈ. ડ. ૨૧૪

અર્થ-ધર્માત્મા (ઈતિ) એ પ્રકારે (કદાચન)
કોઈપણ વખત (નવિમેતિ) ડરતા નથી.

ભાવાર્થ.

જેઓ વૈદિક ધર્મના નિયમોને અનુકૂળ
ચાલે છે તેઓ કદીપણ કોઈથી ડરતા
નથી. ખરાબ કામ કરવાવાળા હંમેશાં
ડરતા રહે છે; સારાં કામ કરવાવાળા સદા
નિર્ભય હોય છે; એટલા માટે દરેક માણસે
સારાં કામો કરી નિર્ભય બનવાનું ઇચ્છવું જોઈએ.

પાઠ ૧૨.

અન્નં ન નિંદ્યાત્ । તદ્વ્રતઃ ॥ ૧૨ ॥

તૈ. ડ. ૩૭

અર્થ—(અન્નં) અન્નની (ન નિંદ્યાત્) નિંદા
ન કરેા. (તત્) તે અન્ન (વ્રતં) આદરણીય છે.

ભાવાર્થ.

અન્નની નિંદા ન કરાય. અન્ન પવિત્ર અને
આદરણીય છે. અન્નની નિંદા કરીને તેનું ભોજન
કરવાથી શરીર રોગી બને છે, પણ તેને આનંદ
સાથે ભક્તિપૂર્વક ખાવાથી શરીર પુષ્ટ થાય
છે. એટલા માટે આરોગ્ય મેળવવા સારું
અન્નની નિંદા કરવી વ્યાજબી નથી.

ખાઠ ૧૩.

મિત્રસ્યાઽહં ચક્ષુષા સર્વાણિ
ભૂતાનિ સમક્ષે ॥૧૩॥

યજુ અ. ૩૬।૧૮

અર્થ-(અહં) હું (મિત્રસ્ય) મિત્રની (ચક્ષુષા)
દૃષ્ટિથી (સર્વાણિ) સર્વ (ભૂતાનિ) પ્રાણીઓને
(સં-દૃષ્ટે) જોઉં છું.

ભાવાર્થ.

સર્વ પ્રાણીઓ તરફ મિત્ર એટલે પ્રેમની
દૃષ્ટિથી જોવું જોઈએ.

સઘળા પ્રાણીઓનું હિત કરવું જોઈએ.
કોઈએ પણ કોઈપણ પ્રાણીને દુઃખ ન
હેવું જોઈએ. સઘળા ઉપર પ્રેમ રાખવો
જોઈએ. કોઈની સાથે દ્વેષ કરવો નહિ.

પાઠ ૧૪.

અમયં મિત્રાદમયમમિત્રાત્.

અર્થ.—કા. ૧૮. સૂ. ૧૬, મં. ૬.

અર્થ—(મિત્રાત્) મિત્રથી (અમયં) નિર્ભયતા
પ્રાપ્ત થાઓ તેમજ (અમિત્રાત્) શત્રુથી પણ
(અમયં) નિર્ભયતા પ્રાપ્ત થાઓ.

ભાવાર્થ.

જેમ આપણે પોતાના મિત્રોથી ડરતા
નથી તેમ શત્રુથી પણ નિડર રહેવું જોઈએ;
કારણકે મનમાં નિર્ભયતા ધારણ કરવાથી બળ
વધે છે.

ધાર્મિક મનુષ્યોજ નિર્ભય હોય છે. એટલા
માટે પોતાનાં આચરણ ધર્મને અનુકુળ કરવાં
જોઈએ. પરમેશ્વરની ઉપાસના કરવી તથા
સત્ય અને પ્રેમની સાથે મનને નિર્ભય બનાવવું,
એજ માનવી ધર્મ છે.

ૐ શાંતિઃ । શાંતિઃ । શાંતિઃ ॥

“સ્વાધ્યાયાન્મા પ્રમદઃ ॥” તૈ. ડ. ૧૧૧૧

“સ્વાધ્યાય કરવામાં આગસ ન કરો.”

“વેદનું ભણવું ભણાવવું, સાંભળવું સંભળાવવું”
એ સર્વ આર્યોના પરમ ધર્મ છે,

વેદના સ્વાધ્યાયથીજ મનુષ્યો પોતાનું જીવન
સુધારી શકે છે, એટલા માટે શાસ્ત્રમાં પ્રતિદિન સ્વયં
સ્વાધ્યાય કરવાની આજ્ઞા છે. એ આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન
કરવાથી મનુષ્યો દુઃખી થાય છે. જીવનમાં શાન્તિ
આહુતા હો તે સ્વાધ્યાય શરૂ કરો અને તેની સહાયતા
માટે નીચેનાં પુસ્તકો અવશ્ય મંગાવો.

વૈદિક-ધર્મ-ગ્રંથ-માલા ।

- (૧) વેદકા સ્વયં શિક્ષક । મૂ. ૧૧) હેઠ ર. ।
- (૨) સંધ્યાકા અનુષ્ઠાન । સંધ્યાકરનેકી રીતિ મૂ. ॥ આઠ આ.
- (૩) સંધ્યોપાસના । પ્રતિદિનકા યોગસાધન । મૂ. ૧૧) ર. ।
- (૪) વૈદિક પ્રાણવિદ્યા (પ્રાણાયામ પૂર્વાર્ધ) મૂ. ૧) ર. ।
- (૫) નરમેધ । માનવી ઉન્નતિકા સાધન । મૂ. ૧) ર. ।
- (૬) એક ईશ્વર ઉપાસના । સર્વમેધ યજ્ઞ । મૂ. ॥ આઠ આના
- (૭) સચ્ચો શાંતિકા ઉપાય । શાંતિકરણ । મ. ॥ આઠ આના
- (૮) રુદ્રદેવતા-પરિચય । મૂ. આઠ આને ॥

- (૯) ઋગ્વેદમે રુદ્ર દેવતા મૂ. ૬૫ આને ॥=)
- (૧૦) માનવી આયુષ્ય । મૂલ્ય ચાર આને । ।)
- (૧૧) ૩૩ દેવતાઓંકા વિચાર । મૂ. દો આને । =)
- (૧૨) વૈદિક રાજ્યવૃદ્ધિ । મૂ. દો આને । =)
- (૧૩) બાલક-ધર્મશિક્ષા । પ્રથમ ભાગ । મૂ. -) આના ।
- (૧૪) બાલક-ધર્મશિક્ષા । દ્વિતીય ભાગ । મૂ. =) આને ।
- (૧૫) વૈદિક-પાઠ-માલા । મૂ. ≡) આને ।
- (૧૬) વૈદિક ચિકિત્સા શાસ્ત્ર । મૂ. ।) ચાર આને ।
- (૧૭) વૈદિક સમ્યક્તા । મૂ. ≡) ત્રીન આને ।
- (૧૮) શતપથ ધાંધામૃત । મૂ. ।) ચાર આને ।
- (૧૯) દેવતા વિચાર । દેવતા સ્વરૂપદા વર્ણન । મૂ. ≡) ત્રીન આ-

સ્થાપ્ત-મંડલકે નિગમ ઓર સૂત્રોપગ્ર મંગલદાયક ।

- (૧) આખાકોની-ધર્મ શિક્ષા પ્રથમ ભાગ કો. ૦-૧-૦
- (૨) " " " દ્વિતીય " " ૦-૨-૦

વેદિક ધર્મ માસિક.

આ માસિક હિંદી ભાષામાં પ્રતિભાસ પ્રસિદ્ધ થાય છે. જેમાં વેદમંત્રોના તત્ત્વજ્ઞાન ઉપર તથા મૃદરથાશ્રમમાં આચરણ કરવા યોગ્ય યોગ સાધનપર અત્યંત સરળ ભેષો પ્રસિદ્ધ થાય છે. એકવાર માહક બની અનુભવ ભેવા ખાસ આવડ છે. વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૩૧.

વ્યવસ્થાપક,

વેદિક ધર્મ કાર્યાલય,

સાન્તાક્રુઝ (મુંબઈ.)

